

Magdalena Niekra

Człowiek wobec sytuacji ekstremalnych. Sprawozdanie z interdyscyplinarnej konferencji naukowej „Między literaturą a medycyną”, cz. X

Można się domyślać, że reakcją przeciętnego człowieka na pytanie: „Co wspólnego ma literatura z medycyną?” byłoby najprawdopodobniej zaskoczenie. Tymczasem wbrew pozorom obie dziedziny wiedzy są ze sobą połączone dość oczywistymi więzami. Od dziesięciu lat przekonuje o tym literaturoznawca prof. dr hab. Eugenia Łoch oraz chirurg – prof. dr hab. n. med. Grzegorz Wallner, którzy inicjując dyskurs pomiędzy przedstawicielami swoich profesji, zapoczątkowali jednocześnie serię interdyscyplinarnych konferencji naukowych. Ostatnia z nich miała miejsce w dniach 12–13 listopada 2012 roku w siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Stanowiła ona podsumowanie i zarazem zwieńczenie dotychczasowych paneli dyskusyjnych i po raz kolejny zaskoczyła uczestników niebanalnymi spostrzeżeniami, między innymi na gruncie korelacji sztuki lekarskiej oraz sztuki pisarskiej.

Dziesiąta, jubileuszowa konferencja z cyklu „Między literaturą a medycyną” nosiła tytuł „Człowiek wobec sytuacji ekstremalnych w literaturze, medycynie i filmie”. Odbyła się pod patronatem Komisji Filologicznej Lubelskiego Towarzystwa Naukowego przy współdziałaniu Dziekana Wydziału Humanistycznego UMCS, Instytutu Filologii Polskiej UMCS, Zakładu Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UMCS, Instytutu Filologii Słowiańskiej UMCS oraz II Katedry i Kliniki Chirurgii Ogólnej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, a także Zakładu Teorii Kultury i Sztuk Widowiskowych Uniwersytetu Wrocławskiego. Jej głównymi personalnymi organizatorami byli niezmiennie prof. dr hab. Eugenia Łoch i prof. dr hab. n. med. Grzegorz Wallner. Zasadniczy cel spotkania stanowiła analiza wybranych przez referentów granicznych przeżyć człowieka zarówno z punktu widzenia medycyny, jak i literatury czy filmu. Różnorodność reakcji ludzkiego organizmu na nietypowe sytuacje dostarczyła bogatego materiału badawczego, co zaowocowało cennymi wnioskami. Postawienie w centrum uwagi problematyki związanej z isto-

tą ludzką współgrało z zagadnieniami poprzednich sympozjów i uzupełniało je. Wypukliło tym samym istotę tematów, które od zawsze były podejmowane przez prelegentów omawianego cyklu konferencji.

Przeгляд tak wielu stanowisk odnośnie tematu zaproponowanego podczas tegorocznej konferencji był możliwy dzięki zaproszeniu gości z różnych ośrodków naukowych z całej Polski. Swoim przybyciem zaszczytili gospodarzy delegaci nie tylko Uniwersytetu Medycznego w Lublinie czy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej lub Uniwersytetu Wrocławskiego, ale także Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Akademii Siedleckiej, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu Gdańskiego oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pierwsze wystąpienia poprzedziło uroczyste otwarcie, w trakcie którego głos zabrali główni organizatorzy i przybyłe z tej okazji znamienite osobistości świata nauki. Padały słowa o wartości, jaką niesie ze sobą każda kolejna wymiana poglądów i doświadczeń medyków z historykami literatury. Ze względu na finalny charakter konferencji nie zabrakło także luźnych refleksji dotyczących dziesięcioletniej współpracy obydwu środowisk, w tym – ich corocznych przygotowań do zjazdu. Podziękowano sobie za wzajemny trud włożony w tak wielkie przedsięwzięcie i wyrażono wdzięczność władzom macierzystych uczelni za przychylny stosunek do pomysłu.

Dwudniowe obrady plenarne składały się z kilku części. Zasadą grupowania referatów była tematyka, jaką podjęli autorzy. Nie miała natomiast decydującego znaczenia dziedzina wiedzy, do której odnosiły się uwagi prelegentów. Dzięki takiemu zabiegowi bardziej wyczuwalna dla odbiorców stała się interferencja medycznych i literackich aspektów danego zagadnienia. W poszczególnych częściach konferencji rozpatrywano między innymi zagadnienia odnoszące się do ekstremalnych przeżyć człowieka, które są efektem działań wojennych lub niewoli. Na tle tematów umieszczonych w przywoływanym dziale wyróżniało się wystąpienie mgr Valentyny Fedorovich oraz mgr Marioli Żuk, ponieważ skupiało się nie tyle na ludzkim zachowaniu w skrajnych sytuacjach, ale prezentowało „receptę” na ich przetrwanie. Przedstawicielki Uniwersytetu Medycznego w Lublinie mianowały uczucie nadziei niezbędnym warunkiem osiągnięcia wewnętrznej równowagi po wstrząsie psychicznym lub fizycznym (tytuł referatu: *Nadzieja jako konieczny warunek przetrwania w sytuacjach ekstremalnych oraz istotny stymulator rozwoju*).

Wątek tematyczny poświęcony chorobom oraz relacji lekarz – pacjent wbrew pozorom nie został zdominowany przez medyków. Wśród zabierających głos znaleźli się także badacze literatury i filmu. Skupiając się jednak w pierwszej kolejności na lekarzach, trzeba nadmienić o temacie opracowanym przez prof. dr. hab. n. med. Tomasza Karskiego oraz dr. n. med. Zbigniewa Kędzierskiego, który brzmiał *Czy błędne rozpoznanie i chybione leczenie stanowi dla pacjenta sytuację*

ekstremalną? Przykłady z ortopedii. Specjaliści bazowali na konkretnych przypadkach pacjentów, dzieląc się ze słuchaczami dość szczegółowymi informacjami dotyczącymi danej jednostki chorobowej. W podsumowaniu wnioskowali między innymi o konieczności ustawicznego kształcenia lekarzy oraz bardzo indywidualnego traktowania chorych, co umożliwiłoby proste i skuteczne leczenie, zaś pacjenta i jego rodzinę uchroniłoby przed niepotrzebnym stresem. Problematykę różnego typu przypadłości związanych z wiekiem starczym oraz wynikającą z tego faktu alienację ludzi w podeszłym wieku poruszał referat mgr Marii Laskowskiej-Szcześniak i prof. dr hab. n. med. Biruty Fąfrowicz *Osamotnienie i samotność ludzi starszych w chorobie*, a także referat mgr Małgorzaty Stanowskiej *Osamotnienie i samotność w wieku starszym*. Uwagi poczynione przez autorki wpisywały się w zespół bieżących problemów, z jakimi boryka się chociażby Polska, czyli postępujący proces starzenia się społeczeństwa.

W omawianej części konferencji głos zabrały także osoby związane z literaturą, jak na przykład dr Milan Lesiak z Uniwersytetu Wrocławskiego. Jego wystąpienie, poświęcone korespondencji Zbigniewa Raszewskiego z Małgorzatą Musierowicz, wzbudziło duże zainteresowanie pośród zgromadzonych.

Podczas konferencji wiele miejsca poświęcono też zagadnieniom śmierci, które stanowią jeden ze sposobów interpretacji przewodniego tematu spotkania. Ten wątek symposium z przyczyn oczywistych został pominięty przez środowisko lekarskie. Wyznaczały go natomiast prelekcje badaczy prozy i poezji różnych epok. Z powodzeniem poradzi z nim sobie chociażby młodzi adepci literaturoznawstwa. Mgr Wioleta Malicka przybliżyła analizę oświeceniowej bajki Jana Stanisława Jabłonowskiego *Śmierć i starzec* pod kątem odpowiedzi na pytanie o świadomość przemijania. Mgr Ewelina Nizio wywołała z kolei żywą dyskusję, poświęcając swój referat twórczości poetyckiej modernistycznego pisarza Bogusława Adamowicza. Słuchacze byli wreszcie pod wrażeniem wystąpienia mgr. Jarosława Wachy, którego zajęła spuścizna pisarska Wiesława Myślińskiego. Prelegent wybrał temat: „*Ta śmierć objęła wszystkich tam*”. *Śmierć jako fundamentalna kategoria egzystencjalna w prozie Wiesława Myślińskiego*.

Dziesiątą interdyscyplinarną konferencję „Między literaturą a medycyną” można jednak opisać nie tylko przez pryzmat motywów, jakie dominowały w poszczególnych jej częściach. Równie wartościowe jest wymienienie konkretnych zagadnień lub tytułów utworów, które rozpatrywano ze względu na skojarzenia z przeżyciami cechującymi się swoistą skrajnością. Dość wymienić tutaj referat prof. dr. hab. Sławomira Bobowskiego *Plemię Czejenów w obliczu groźby zagłady na podstawie przekazów historycznych, literackich i filmowych*, prof. dr. hab. Mariana Stępnia *Bohater naszych czasów („Lord Jim”, „Falszerze”, „Upadek”, „Wzlot”)* czy prof. dr. hab. Tadeusz Linknera *Tragiczne przypadki bohatera opowiadań Eugeniusza Malaczewskiego*. Niezwykle uznanie zyskało wystąpienie

prof. dr. hab. Stanisława Jaworskiego, traktujące o pisaniu i niemożności pisania, nasycone przykładami wypowiedzi klasyków literatury polskiej i światowej.

Z kolei medycy jako przeżycie ekstremalne potraktowali na przykład nagłą utratę wzroku (dr n. med. Małgorzata Frączek). Dr n. med. Jacek Karski wraz z dr. n. med. Pawłem Jakubowskim wykazali zaś, że wszelkiego rodzaju stany napięcia psychicznego kobiet w okresie ciąży mogą mieć wpływ na zaburzenia narządów ruchu dzieci.

Nie sposób nie wspomnieć także o referacie prof. dr. hab. n. med. Grzegorza Wallnera. Wystąpienie noszące tytuł *Problemy ekstremalnego nurkowania na przykładzie powieści Alistaira MacLeana „Siła strachu”* to swoisty symbol współistnienia i wzajemnego przenikania się medycyny z literaturą oraz pewnych cech umysłowości zarezerwowanych dla lekarza i dla literaturoznawcy. Prof. Wallner wziął pod lupę prozę pisarza, którym zafascynowany był od dzieciństwa. Jednocześnie, jak na chirurga przystało, z dużą skrupulatnością skomentował zawarty w powieści proces nurkowania i różne jego techniki. Punktem wyjścia była historia bohatera *Sily strachu* – eksperta od nurkowania i sprzętu do podwodnych eksploracji.

Cykl interdyscyplinarnych konferencji „Między literaturą a medycyną” stworzył więź łączącą środowisko Uniwersytetu Medycznego w Lublinie oraz Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, na stałe wpisując się w ich historię. Ostatnia seria wykładów, jaka odbyła się w listopadzie 2012 roku, a której tematem wiodącym były ekstremalne sytuacje w życiu człowieka, z pewnością nie przekreśliła możliwości kontynuowania dziesięcioletniej tradycji corocznych spotkań naukowych medyków z historykami literatury. Z drugiej strony poczyniony wyżej pobieżny przegląd referatów wskazuje na to, że tegoroczne sympozjum w istocie spełniło funkcję w pewnym sensie podsumowania podejmowanych dotychczas zagadnień. Nawet jeśli cykl nie zostanie w przyszłości wznowiony, to z dorobkiem wszystkich konferencji będzie można szczegółowo zapoznać się dzięki publikacjom, które zawierają artykuły prelegentów. Owocem minionych obrad będzie wydanie książkowe wszystkich prezentacji.